

Kulturdepartementet

16. februar 2018
Deres referanse: 17/2937

Forslag til endringer i lov om kringkasting og audiovisuelle bestillingstjenester med tilhørende forskrifter

1. Innledning

Norsk Journalistlag (NJ) er organisasjonen for redaksjonelle medarbeidere, herunder ledere og frilansere som har journalistikk som yrke. Medlemmer i NJ arbeider på grunnlag av retten til fri informasjon og hensynet til faglig integritet i samsvar med presseetikken. Journalistlaget skal ivareta medlemmenes journalistfaglige interesser og blant annet verne om yringsfriheten og den redaksjonelle uavhengighet.

Vi vil kommentere forslagene som gjelder Kringkastingsrådet (punkt 3), forhåndsgodkjenning av nye NRK-tjenester (punkt 4) og premiepresentasjoner og produkt plassering (punkt 8).

Innledningsvis vil vi kritisere den korte høringsfristen som er lagt til grunn i denne saken. Vi kan ikke se at det her foreligger reelle grunner til å fravike den normale høringsfristen på tre måneder, jf. utredningsinstruksen av 19.02.2016 § 3-3.

2. Kringkastingsrådet (høringsnotatet punkt 3)

Som allmennkringkaster har NRK en spesiell interesse i å speile fellesskapets forventninger til virksomheten. Kringkastingsselskapet skal sikre et mangfoldig innholdstilbud av god kvalitet, og fremme norsk innhold, kultur og språk. Allmennkringkastingen har også en viktig oppgave som folkeopplyser og et særlig ansvar for beredskap. Det er derfor svært viktig at NRK har en kanal der hver enkelt borger kan gi tilbakemelding eller luften engasjement og misnøye om virksomheten til NRK. Det må etter vår mening derfor være tett dialog mellom innbyggerne og NRK.

Dessverre mener NJ likevel at Kringkastingsrådet ikke er det organ som i best mulig grad oppfyller denne funksjonen. Et godt eksempel på dette er rådets behandling av NRK Brennpunkts program «Den siste reisen», der de dagen etter at Pressens Faglige Utvalg (PFU) hadde behandlet saken, tok stilling til akkurat de samme spørsmålene fra samme klager, men endte opp med motsatt konklusjon. Vi ønsker ingen monopolisering av den etiske diskusjonen, men finner det pressefaglig uheldig at NRK-journalistene skal forholde seg til to organer som vurderer identiske samme journalistiske enkeltsaker. Da Klagenemnda for kringkasting ble lagt ned i 1999, var det nettopp under den forutsetning at alle kringkastere skulle slutte seg til Pressens Faglige Utvalg som klageorgan. Det er derfor PFU som skal vurdere presseetikens normer, og også for NRKs del være røkter av den etiske selvdømmeordningen.

I tillegg mener vi det foreligger enkeltsaker der rådet går for langt inn i NRKs redaksjonelle vurderinger. Lov om redaksjonell friidom i media (mediefriidomslova) stadfester som kjent i § 4, jf. § 1 prinsippet om redaksjonell uavhengighet i den daglige redaksjonelle driften og de løpende journalistiske beslutningene. Dette innebærer at ingen andre kan blande seg inn i den redaksjonelle virksomheten. Det er NRKs redaktører som har siste ord ved virksomhetens publisering. Rekkevidden av vernet er blant annet nærmere utdypet i Ot.prp. nr. 19 (2007-2008) s. 19. For det første innebærer dette at det er redaktøren som treffer avgjørelser i redaksjonelle spørsmål, det vil først og fremst si retten til å avgjøre hva som skal publiseres. For eksempel utvalg av materiale, presentasjoner av oppfatninger, vinklinger etc. For det andre hører det under redaktørens myndighetsområde å lede den redaksjonelle virksomheten og medarbeiderne. For eksempel organisering, administrasjon, disponering av det budsjettet som er stilt til disposisjon for redaksjonen, bruk av journalistiske arbeidsmetoder, ansettelse av redaksjonelle medarbeidere etc. Formålet med loven er å sikre at det redaksjonelle innholdet i mediene utelukkende skal være basert på en uavhengig journalistisk vurdering. Når rådet de siste årene blant annet har tatt stilling til om NRKs dekning av Gazakrigen var balansert, om Fredrik Skavlan i intervju med Jimmie Åkesson brukte korrekt intervjuform og kroppsspråk, om NRK redaksjonelt kunne dekke klager på programmet «Faten tar valget» før rådet hadde behandlet klagen, og om satiren i NRK hadde en venstrevridd slagside, så er dette etter vår mening eksempler på at ordningen ikke fungerer optimal måte, sett hen til NRKs redaksjonelle friid. Når den nye rådslederen, Julie Brodtkorb, på Torp 7. februar i år understreker at «jeg skal mene noe om hva journalister gjør», bryter dette etter vår oppfatning med mediefriidomslovas grunnprinsipper.

I forlengelsen av prinsippet om redaksjonell uavhengighet, finner vi videre at oppnevningen av medlemmene er uryddig, med tanke på å bevare NRK som en uavhengig journalistisk institusjon. Rådet er i dag politisk oppnevnt og har til og med *andre* mediers redaktører som medlemmer. Selv om den nye lederen for rådet på Torp uttrykte at hennes viktigste lederegenskap er at hun er 43 år, og at hun kun vil invitere statsminister Solberg i runde bursdagsfeiringer. Ut fra dette mener vi at regjeringens oppnevning av en leder uten pressefaglig kompetanse og som inntil nylig var en av den sittende statsministerens mest betrodde medarbeidere, styrker vår argumentasjon om at rådets rolle er problematisk.

Av hensyn til vår etiske selvdømmeordning og NRKs redaksjonelle frihet, mener derfor NJ **prinsipalt** at Kringkastingsrådet nå bør legges ned, og at det heller bør etableres en publikumskontakt som har fokus på de bredere temaer og diskusjoner, i regi av NRK selv. Forutsetningen for at en slik løsning skal fungere, er at saksbehandlingen ikke er intern, med må underlegges full notoritet og offentlighet. Denne ordningen vil etter vår mening bedre opprettholde en offentlig arena hvor hovedlinjene i NRKs programvirksomhet kan drøftes. Vi mener med andre ord at departementet ikke på en fullgod måte har etterfulgt stortingsvedtak 503, og vi vil derfor oppfordre departementet til – i tråd med vår argumentasjon - å utrede ytterligere en alternativ modell for å ivareta publikums klageadgang og kontakt med NRK.

Subsidiært mener vi at det vide og diffuse mandatet i kringkastingsloven § 7-2, må begrenses i betydelig grad. Når departementet legger til grunn at det kun er de prosessuelle reglene for rådet som bør endres og moderniseres, er det etter vår mening tydelig at departementet ikke har fulgt med i den rettmessige kritikken som de senere årene har vært rettet mot Kringkastingsrådets arbeid. Departementets foreliggende forslag vil etter vår oppfatning ikke ha noen nevneverdige realitetsendringer for rådets arbeidsmetode.

Uansett mener vi at de prosessuelle forslagene til endringer ikke går langt nok. Skal Kringkastingsrådet frigjøre seg fra sine eiere, som har ansvaret for forvaltningen og selskapsstyringen, kan ikke regjeringen oppnevne representanter til rådet. Alle medlemmene bør i så fall utpekes av Stortinget, slik at publikum sikres representanter fra sine folkevalgte.

3. Forhåndsgodkjenning – vedtakskompetanse til Medietilsynet (høringsnotatet punkt 4)

Forhåndsgodkjenning er ment å være et virkemiddel for staten til å påvirke hvordan lisensmidler skal forvaltes. Etter vår mening er det greit at denne vedtakskompetansen overføres til Medietilsynet. For ikke å bryte med NRKs redaksjonelle frihet, minner vi imidlertid om at det er kun helt overordnede prinsipielle spørsmål som skal underlegges en slik forhåndsgodkjenning, jf. merknad til kringkastingsloven § 6-1 a) i Ot.prp. nr. 81 (2008-2009).

4. Premiepresentasjon og produktplassering (høringsnotatet punkt 8)

Vi har ingen motforestillinger til at det i regelverket understrekes at bestemmelsene om premiepresentasjon og produktplassering, også omfatter radio. Her bør de samme premissene legges til grunn for alle typer medier. Det NJ først og fremst er opptatt av i denne sammenheng, er at alle medier må tydeliggjøre et klart skille mellom redaksjonell virksomhet og kommersiell aktivitet.

Med vennlig hilsen
for Norsk Journalistlag

Dag Idar Tryggestad
nestleder

Ina Lindahl Nyrud
advokat